

Archiv obce Strachovice

1932

Inventář

EL NAD č.: 1238

AP č.: 462

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	6
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	7
Seznam použitých pramenů a literatury.....	8

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk.....	9
Inventární seznam.....	10

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Organizaci místní samosprávy, převedením pravomocí do rukou obcí, předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Následoval zákon o provizorním zřízení obecním č. 170/1849 Ř. z. ze dne 17. března 1849 (takzvané Stadionovo prozatímní obecní zřízení), který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů. Omezené obecní pravomoci zaručily obcím alespoň základní práva, mezi něž patřila práva: svobodné volby zástupců, domovské, samostatně vyřizovat vlastní agendu, oznámit výsledky obecního hospodaření a zveřejnění jednání obecních zástupců.

Obce se staly nejnižším článkem místní samosprávy. Obvod těchto obcí se shodoval s katastrálním územím. Novým prvkem se stalo zavedení pravidla, že každé sídliště se muselo stát obcí či součástí obce nazývané osadou. Každá obec náležela do určitého soudního a politického okresu a každá osoba musela patřit do evidence některé obce. Pokud některé z obcí nesplnily zákonné požadavky, mělo se přistoupit k jejich sloučení s jinou obcí, přestože by s tím dotčená obec nesouhlasila.

V každé obci se povinně zřídily dva orgány, obecní výbor a představenstvo. Obecní výbor volený na tři roky představoval kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Disponoval však pouze usnášecí a dozorcí mocí, bez možnosti použít moc výkonnou. Užším orgánem, voleným právě z členů obecního výboru, se stalo obecní představenstvo. Skládalo se ze starosty a alespoň dvou radních. Radní vytvářeli jen pomocný a zastupující orgán v době starostovy nepřítomnosti v úřadu, samotný starosta se stával výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.

Vlastní činnost obecní samosprávy začala v roce 1850, kdy byly aktivovány nově zřízené státní politické úřady. Došlo k územní reformě obcí a obecní samospráva se posléze stala skutečností.

K vydání dalšího obecního zřízení došlo v roce 1859, v platnost vstoupilo pouze ustanovení o domovském právu a navíc nastalo odstranění veřejnosti jednání orgánů obecní samosprávy. Po vydání Říjnového diplomu docházelo k postupnému odstranění zásahů do samosprávy. V roce 1861, po volbách do obecních orgánů, byla opět zavedena veřejnost jednání. Rok poté vstoupil v platnost rámcový říšský obecní zákoník snažící se dostat obce pod větší kontrolu a v roce 1864 bylo pod č. 7/1864 Z. z. vydáno Zřízení obecní a řád volení v obcích pro království České. Samosprávné obce se mohly slučovat a rozlučovat a za určitých okolností měnit svoje hranice, o čemž však s konečnou platností rozhodovaly zemské sněmy.

Voliči oprávnění k volbě volili na tříleté funkční období obecní výbor. Počet členů výboru se odvíjel podle zalidněnosti obce a v Čechách se pohyboval mezi osmi a 36 členy. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a obecního radního. Počet členů obecního představenstva nesměl přesahovat třetinu členů obecního výboru, počet radních však nemohl klesnout pod dva. Obecnímu výboru se v této době občas říkalo obecní zastupitelstvo.

Obec, její činnost a veškerý život v ní tak v podstatě existoval v nezměněné podobě do roku 1918, kdy se po vzniku nového, samostatného státu přijala zcela odlišná opatření pro obecní samosprávu.

Po vzniku samostatné Československé republiky byly novelizovány rovněž zákony týkající se samospráv. Na počátku roku 1919 tak vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení, zákon č. 75/1919 Sb. o řádu volení v obcích a zákon č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení.

Volební řád přiznával všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, které měly v obci alespoň tříměsíční trvalé bydliště, a které nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiznalo osobám ve věku od 26 let a volený musel alespoň jeden rok v obci bydlet. Volební období se prodloužilo na čtyři roky, v roce 1933 na šest let, aby se sjednotila délka volebních období s ostatními samosprávami.

Novela obecních zřízení rozeznávala tyto řádné orgány obcí: obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), obecní radu (dříve obecní představenstvo), starostu, případně jeho náměstky a komise. Obecní zastupitelstvo, volené všemi voliči oprávněnými k volbě, se skládalo z devíti až 60 členů podle počtu obyvatel v obci. Právem obcí bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí.

Nejdůležitějším orgánem, v jehož rukách spočívala rozhodující moc, byla obecní rada. Její zasedání byla neveřejná a konala se poměrně často. Obecnímu zastupitelstvu byly vyhrazeny pouze některé věci, schvalovalo zejména obecní rozpočet, jeho schůze se měly konat alespoň jednou za dva měsíce a byly veřejné. Mezi funkce starosty patřilo svolávání schůzí obecní rady a obecního zastupitelstva, zastupování obce navenek apod.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938-1945 se charakter veřejné správy výrazně odlišoval od předešlého. V odtržených pohraničních částech republiky vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Ve správě obcí se zavedl tzv. vůdcovský princip a správu obce tak zastával pouze starosta. Stálými zástupci starostů se stali přidělcenci (Beigeordnete). O zajištění vzájemné symbiózy mezi obecní správou a nacistickou stranou se staral zmocněnec NSDAP. Ze zákona požíval značného vlivu na správu obce, aby dohlédl na správnou interpretaci nacistických zájmů ve svěřené obci. Starosta a přidělcenci z povolání vykonávali svůj úřad 12 roků, pokud se jednalo o úřad čestný, krátila se doba na 6 roků.

Činnost obecních úřadů zanikla v roce 1945, kdy byly nahrazeny soustavou národních výborů. V pohraničí navazovaly na obecní úřady místní správní komise jmenované postupně v letech 1945-1946.

Pojmenování vsi Strachovice, nacházející se zhruba 11 kilometrů jihovýchodně od Přimdy, doslovně znamenalo ves lidí Strachových, čili vychází z osobního jména Strach. K dalším českým názvům vsi chronologicky patřily Strochowicze, Strachowicze, k německým Strachowitz a k latinským Strochouicz, Strochowitz.

První písemná zmínka o vsi Strachovice se vztahuje k roku 1379, kdy částečně náležela k Tasnovicím a částí k Vidicím. Roku 1543 se stala příslušenstvím statku v Bernarticích. Vidická část Strachovic se tak nacházela v majetku Graschopů (Kraschopů), jmenovitě Sibyly Maxmiliány Štampachové, rozené von Graschop, později Černínové. Tasnovická část patřila Černínům z Chuděnic (do jejich vlastnictví se část vsi dostala zřejmě přes příbuzenský poměr ke Kočovským). Helena Lidmila Černínová dědila po posledních Kočovských a stala se manželkou Otty Jiřího z Helvesamu, který byl jako majitel vsi uveden v roce 1654. Značná majetková roztržštěnost statků v tomto kraji nedovoluje přesně vysledovat vlastnické poměry do roku 1732, kdy se statek Bernartice stal součástí borského panství a majetkem rodu

Löwensteinů. Teprve v roce 1788 se podařilo k velkostatku v Boru připojit také statek Vidice, tvořící celek se statkem v Olešné (dosud patřící Kokořovcům, dále pak hrabatům z Königfeldu, později Frennině ze Širdink a nakonec její dceři Josefě, ovdovělé kněžně z Löwensteinu). Obě části vsi Strachovice zřejmě přešly k panství Bor jednotlivě, jako příslušenství statků Bernartice a Tasnovice.

Uvedená část borského panství byla roku 1791 převedena z Klatovského kraje do kraje Plzeňského zřejmě kvůli snazší evidenci majetku v patrimoniální správě, když se pozemková držba knížecího rodu Löwensteinů dělila mezi kraje Klatovský a Plzeňský, přičemž statky náležely pod správu panství v Boru.

Po dobu její existence byla obec Strachovice územně a samosprávně samostatná. Správní obvod se shodoval s katastrálním územím Strachovice (Strachovice a osada Vítovice).

Do roku 1862 patřila ves Strachovice do správy Krajského úřadu v Chebu a od roku 1850 pod nově zřízené Okresní hejtmanství v Tachově. Zároveň se vznikem politických okresů vznikly v roce 1850 i okresy soudní. Obec Strachovice se stala součástí nově vzniklého soudního okresu Přimda (zůstala v něm až do roku 1945). Při další reorganizaci správy v roce 1855 byla sloučena politická a soudní správa a vznikl Okresní úřad Přimda, do jehož působnosti náležela také obec Strachovice. K definitivnímu rozdělení politické a soudní správy došlo v roce 1868, kdy bylo obnoveno Okresní hejtmanství v Tachově. Po připojení okresu Tachov k Německé říši spadala obec do správy Landrátu v Tachově.

Jelikož se v archivním fondu dochoval pouze parcelní protokol obce Strachovice, představuje rekonstrukce činnosti obecní samosprávy neřešitelný úkol. Nedostatek informací o vývoji původce archivního fondu v této kapitole je zapříčiněn nedostačujícím množstvím relevantních údajů, které lze z dochované archiválie extrahovat. Následuje částečný přehled obecních starostů.

představený obce/starosta	funkce od roku	funkce do roku
Josef Flor	1913	1919
Georg Stumpf	1919	1921
Josef Mandutz	1921	1923
Josef Herrmann	1923	1927
Georg Schlosser	1927	1931
Johann Diebl	1931	1938
Josef Mandutz	1938	1945

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

V protokolu z archivní dohlídky spisovny MNV Strachovice, kterou vykonal zaměstnanec okresní archivní služby při ONV Tachov 27. listopadu 1953, je uvedeno, že spisy z doby německé správy obce byly v letních měsících 1953 odevzdány neznámému úředníkovi ONV Tachov, který je odvezl a nevydal k tomu žádné potvrzení. Stejný stav konstatoval okresní archivář také při archivní dohlídce spisovny 20. dubna 1955.

Na evidenčním listu JAF pro archivní fond MNV Strachovice, zavedeném k 21. srpnu 1980, chybí jakékoliv údaje o tom, že by se v něm nacházely rovněž písemnosti německého původce. Způsob vyplnění EL JAF byl však velice ledabylý a neobsahoval ani údaje o časovém rozsahu. Nacházelo se v něm ale datum přijetí (21. srpna 1980) a číslo přírůstku (289), přičemž v rubrice „Záznamy o skartaci“ bylo poznamenáno, že se jedná o vyčlenění ze sovu materiálu ze MNV Bernartice. V soupisu vyhotoveném po převzetí do tehdejšího okresního archivu se předmětný parcelní protokol nacházel, ovšem bez uvedení datace.

V rámci inventarizace MNV Strachovice v roce 2013 byla identifikována a vyčleněna archiválie vzniklá z činnosti německého původce. Dne 29. března 2013 byl do nově vytvořeného archivního fondu AO Strachovice s EL NAD 1238 přesunut parcelní protokol obce Strachovice s datací 1932.

S přihlédnutím ke množství a charakteru dochovaného materiálu nelze spolehlivě prokázat, respektive vyloučit, zda a v jakých obdobích se obec řídila jakýmkoliv spisovým řádem.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Materiál archivního fondu AO Strachovice pochází z let 1932. Jedná se o 1 úřední knihu o celkové metrži 0,01 bm.

Vzhledem k umístění obce v oblasti s převažujícím německým obyvatelstvem je v dochované archiválii užíván německý jazyk.

Archivní fond byl uspořádán podle metodického návodu pro pořádání archivních fondů obcí.

Fyzický stav materiálu je dobrý.

Při pořádacích pracích v archivním fondu AO Strachovice z něj nebyly vyřazeny žádné multiplikáty a písemnosti nearchivní povahy.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Využitelnosti archivního fondu AO Strachovice je značně omezená. Přesto si lze učinit alespoň představu o pozemkové držbě, hranicích katastru a evidenci obyvatel v roce 1932.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v prosinci 2014 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově, 8. října 2015

Miroslav Vetrák

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Adressbuch und Führer für den politischen Bezirk Tachau und Umgebung. Tachau : Verfasser Karl Hlawaty : Schriftleiter in Pilsen, [1914].

Adressbuch für den politischen Bezirk Tachau. Tachau : Herausgegeben von Richard Mayer in Neuzedlisch, [1925].

Heimatatlas des ehemaligen politischen Bezirkes Tachau – Pfraumberg. Geretsried : Heimatkundlicher Arbeitskreis der Tachauer in Geretsried und Ehrenheimatkreisbetreuer StR. Josef Schmidt, 1973.

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida : Verlagsanstalt Albert & Hanselik, s. d.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1849.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1864.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933.

Seznam míst v království Českém, 1913.

Státní oblastní archiv Plzeň : Průvodce po archivních fondech. Svazek 3. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1976.

Übersicht der in Folge a. h. Gutschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten provisorischen Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen, 1849.

II. Literatura

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : Příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *Archivní časopis : zvláštní příloha.* 1999, roč. 49.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny.* Díl IV. S – Ž, Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

PROCHÁZKA, Zdeněk – ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 2.* Tachov : Okresní muzeum v Tachově, 1990.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník království českého.* Praha : Nakladatelství ARGO, 1998.

SCHUSTER, Franz. *Tachau – Pfraumberger Heimat.* Ulm/D : Gerhard Hess Verlag, 2000.

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
EL	evidenční list
EL JAF	evidenční list Jednotného archivního fondu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evíd.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
JAF	Jednotný archivní fond
MNV	místní národní výbor
NAD	Národní archivní dědictví
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálněsocialistická německá strana dělnická)
ONV	okresní národní výbor
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
s. d.	sine dato (bez datace)
SOkA	státní okresní archiv
Z. z.	Zemský zákoník

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
Obecní úřad 1850–1945			
Úřední knihy			
Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech			
1	Parcelní protokol	1932	ukn 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Strachovice
Značka archivního fondu:	AO Strachovice
Časové rozmezí:	1932
Počet evidenčních jednotek:	1 úřední kniha
Počet inventárních jednotek:	1
Rozsah v bm:	0,01
Stav ke dni:	8.10.2015
Zpracovatel archivního fondu:	Miroslav Vetrák
Zpracovatel archivní pomůcky:	Miroslav Vetrák
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl dne 8.10.2015 čj. SOAP/090-0414/2015